

januari 1969
18e jaargang

Redactie:

D. Roethof-Ensing
Spinozalaan 283
Voorburg (Z.H.)
Telef. (070) 86 54 66

Administratie:

Oudegracht 152
Postbus 114
Utrecht

Verschijnt
Maandelijks

Abonnementsprijs
f 3.— per jaar

HUMANISTISCHE DOCUMENTATIEDIENST

Uitgave van de Stichting Humanistisch Centrum Mens en Wereld

I N H O U D S O P G A V E

	<u>Blz.:</u>
<u>RADIO-UITZENDINGEN</u>	2
<u>TELEVISIE-UITZENDING</u>	2
<u>HUMANISTISCH VERBOND</u>	
Uitbreiding aantal geestelijke raadslieden bij het leger	3
Nieuwe publikaties	3
De Ark is verkocht	3
Activiteiten van jongeren	4
<u>HUMANISTISCH THUISFRONT</u>	
Samenwerking onmogelijk (Fries Dagblad)	5/6
<u>HUMANISTISCHE STICHTING VOOR HUISVESTING BEJAARDEN</u>	
Twee tehuizen in Eelde (Het Vrije Volk)	7
<u>DE NEDERLANDSE VERENIGING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK HUMANITAS</u>	
Eigen gezicht (De Alkmaarsche Courant)	8
Benoeming te Nijmegen (De Gelderlander)	8
Humanitas wil grondaankoop in Hilversum (Het Vrije Volk)	8/9
<u>VAN ALLE KANTEN</u>	
Humanistische bekommernis om...Sinterklaas (De Nieuwe Linie)	10
Samensmelting (De Twentsche Courant)	10/11
De stem van de humanist (Kruispunt)	11
Meer raadslieden (De Gelderlander)	11/12
Jan Wolkers als gast (Amersfoortsche Courant)	12/13
Oost-west (De Nieuwe Rotterdamsche Courant)	13/14
Christelijk maatschappelijk werk (Fries Dagblad)	14/15

RADIO-UITZENDINGEN

- 12/1: 9.45-10.00 uur: Spreker nog niet bekend (Hilv.I)
- 19/1: 9.45-10.00 uur: Contact tussen rooms katholieken en humanisten (III) (Hilv.I)
- 26/1: 9.45-10.00 uur: C. van Rysinge. Titel nog onbekend (Hilv.I)
- 2/2: 9.45-10.00 uur: G. Stuiveling: Uit humanistisch oogpunt (Hilv.I)

TELEVISIE-UITZENDINGEN

- 13/1: 22.05-22.30 uur: "Het humanistisch Vormingsonderwijs", m.m.v. leerlingen van een I.V.O.-school, een L.T.S. en een kweekschool en de heren J.C. Brandt Corstius en J. Koops (Ned.I)

HUMANISTISCH VERBOND

Uitbreiding aantal geestelijke raadslieden bij het leger

Van het ministerie is bericht ontvangen, dat een 9e en 10e raadsman mag worden aangesteld. Deze aanstelling is zeer binnenkort te verwachten.

Nieuwe publikaties

Eind december verschenen er twee nieuwe publikaties. Door de Stichting Socrates werd een nieuw rapport "Het gezag" gepubliceerd. Dit rapport bevat een verslag van twee conferenties, die door Socrates waren georganiseerd: 40 blz., f 2,25.

Een nieuwe pocket-uitgave "De dood verandert" onder redactie van H. Lips geeft een aantal visies op de dood. Wij lezen daarin, dat zich een verandering van de doodsgedachte voltrekt: 112 blz., f 3,25.

De Ark is verkocht

Aangezien het Hoofdbestuur geen mogelijkheden meer zag om tot een verantwoorde exploitatie van "De Ark" meer te komen is het moeilijke besluit genomen om De Ark af te stoten.

Activiteiten van jongeren

Uit het Eindhovens Dagblad van 19 november:

"De Humanistische Jongeren Groep te Eindhoven gaat morgenavond (acht uur) in Cocagne fungeren als "informatiesluis" inzake homosexualiteit. Inleiders zijn G. v. Bladel, voorzitter COC, afd. Zuid en de zenuwarts J. Grubben. Er is een forum, dat bestaat uit mr. G. Cammelbeeck, J. Grubben, G. v. Bladel, F. van Heres en S. v.d. Belt, raadsman van het Humanistisch Verbond."

Uit het Wieringer Weekblad van 7 november:

"De humanistische jongeren groep (ca. 18-30 jr.) levensbeschouwelijk, cultureel en ontspannend) discussieert donderdagavond 14 november over evolutietheorie. De heer Rausch zal een inleiding geven over Teilhard de Chardin. Aanvang 20.15 uur in gebouw "De Valk", Valkenburgerstraat. Belangstellenden zijn welkom. Inlichtingen en gratis toezending van maandblad De Peperbus bij Hans Verberne, Osdorperban 215, tel. 193938."

Uit de Echo van 28 november:

"De humanistische jongeren groep (ca. 18-30 jr.), levensbeschouwelijk, cultureel en ontspannend, heeft vrijdagavond 29 november een kladderavond. Kom en uit je om 20.15 uur in het bovenzaaltje van café Pieterspoort, Pieterspoortsteeg bij de Nes. Belangstellenden zijn welkom of vraag inlichtingen en gratis toezending van ons maandblad De Peperbus bij Hans Verberne, Osdorper Ban 215, tel. 193938."

Uit de Groene Amsterdammer van 7 december:

"Humanistische Jongeren Groep Amsterdam organiseert een discussieavond over opwekkende en verdovende middelen op 13 december. De heer Geluk, psycholoog, houdt een inleiding. Aanvang 20.15 uur in de bovenzaal van café Pieterspoort, Pieterspoortsteeg bij de Nes. Belangstellenden zijn welkom. Inlichtingen en gratis toezending van het maandblad De Peperbus bij Hans Verberne, Osdorperban 215, tel. 193938."

HUMANISTISCH THUISFRONT

Samenwerking onmogelijk

"De algemeen secretaris van de Koninklijke Militaire Bond "Pro Rege", de heer W. Nieuweboer, heeft zaterdagmiddag tijdens een vergadering van het provinciaal verband Friesland, die in het gebouw van het P.M.T. aan de Voorstreek te Leeuwarden werd gehouden, zijn visie gegeven op een eventuele samenwerking met de Katholieken en Humanisten, wat betreft de militaire tehuizen. De heer Nieuweboer had in het begin van zijn toespraak de aandacht gevestigd op een volgens hem vroegtijdige publikatie van het Humanistisch Thuisfront in het maandblad "Ego", waarin men uit de school heeft geklapt."

Zo begint het Fries Dagblad van 25 november. Het geeft daarna een korte samenvatting van het betreffende artikel van de heer Lips in "Ego":

"Het is mij bekend, zo schrijft de hoofdraadsman de heer H. Lips van het blad "Ego", verder dat men zich dat, op grond van vermindering van het aantal dienstplichtige militairen en de krappe financiële situatie, ook aan de top van het departement afvraagt. Merkwaardig is overigens dat die vraag eerst rijst nu de confessionele thuisfronten praktisch hebben doorgebouwd tot aan hun verzadigpunt. Het antwoord van humanistische zijde moet zijn: accoord. Wij zijn altijd voorstander geweest van algemene tehuizen en als de confessionele thuisfronten in een aantal legerplaatsen bereid zijn om, in samenwerking met het Humanistisch Thuisfront, hun tehuizen om te zetten in werkelijk algemene tehuizen, tehuizen die dus niet langer een rol zullen spelen in het evangelisatie-proces, waar een algemeen menselijk klimaat heerst en waar in de bestuurs-apparatuur ook de buitenkerkelijken werkelijk mede-invloed zullen hebben, dan zouden de humanisten zeker moeten meewerken en in zo 'n legerplaats van de bouw van een eigen tehuis moeten afzien. Waar dit echter niet kan, of niet op korte termijn kan, zal het Humanistisch Thuisfront onvervaard de bouw van eigen tehuizen moeten voortzetten. Een overheid die dat niet zou honoreren zou opnieuw in de boot van de discriminatie zijn gestapt. Wij hebben het vertrouwen dat dit niet zal gebeuren."

De heer Nieuweboer is over dit alles zeer verontrust en zegt o.m.:

"De heer Nieuweboer zag er niet veel heil in om samen te gaan met de Katholieken, De wortel van Katholieken en Protestanten is weliswaar Jezus Christus, maar toch zou samengaan op dit moment slechts verwarring en vertroebeling stichten en tot brokken leiden. De Katholieken willen de deur open houden voor een gesprek met de Humanisten.

"Stel, dat we met hen samengaan, dan blijft de Humanist ten

allen tijde onze gesprekspartner," aldus de heer Nieuweboer.

Onmogelijk.

De Humanisten willen niets van God weten en in een gezamenlijk militair tehuis moet het Evangelie worden geweerd. Met deze mensen valt niet samen te werken.

De enige weg naar de zaligheid is Jezus Christus, zo ging de heer Nieuweboer verder. Als Pro Rege bestuur staan wij nu alleen.

Het gesprek met de R.K. partners gaat verder, maar we stellen alles liefst zo duidelijk mogelijk. Als men bij het Humanisme stelt, dat volgens de Margriet een derde niet meer naar de kerk gaat, wil dat niet zeggen, dat zij niet meer in God geloven, daar schermen de Humanisten mee. Wij hebben 54 tehuizen, 28 daarvan zijn opgericht en gemoderniseerd zonder een cent subsidie van het Rijk. De Humanisten hebben vijf van die tehuizen en hebben daarvoor geen cent betaald. Zij hebben in hoofdzaak gedreven op overheidssubsidie. Men spreekt dan bij de Humanisten van discriminatie, terwijl ze zelf in de watten zijn gelegd. Het gaat ons om evangelisatie, dat is onze achtergrond van waaruit we werken.

Tenslotte zei spreker: "Stel dat er een minister komt die zegt, geen subsidie meer, dan gaan we toch door met bouwen. Dan vragen we aan onze ruim 87.000 leden en zij zullen zeker zo vriendelijk zijn om de contributie van f 2,50 te verhogen tot f 5,=. We laten ons het hart niet uitsnijden door de Humanisten.

De talrijke aanwezigen schaarden zich volledig achter de spreker en lieten duidelijk blijken op eigen stellingen te willen doorvechten."

HUMANISTISCHE STICHTING VOOR HUISVESTING BEJAARDEN

Twee tehuizen in Eelde

Het Vrije Volk van 9 november schreef:

"In een tijd waarin de bejaardenzorg en -huisvesting de overheidsinstanties voor bergen problemen stelt, is de gemeente Eelde plotseling met een ongeken- de luxe gecon- fronteerd. In Eelde zullen liefst twee bejaardentehuizen verrijzen, een protestant-christelijk en een neutraal.

B. en W. van Eelde, die twee tehuizen aanvankelijk teveel van het goede vonden, willen toch medewerking verlenen. De raad wordt voorgesteld garant te staan voor de rente en aflossing van de voor de bouw te sluiten geldleningen.

De Humanistische Bouwstichting krijgt van de gemeente bovendien een garantie van een bankkrediet van f 25.000,-. Gevraagd was een krediet of een garantie van een halve ton.

De twee instellingen zijn van mening, dat de bouw van twee huizen best te rechtvaardigen is. Ze vinden, dat hun tehuizen niet alleen voor Eelde bestemd zullen zijn, maar aan een hele Noorddrentse behoefte voldoen.

De Hervormde Diaconie van Eelde wil geen bejaardenpension bouwen, maar een tehuis, dat een grotere verzorging biedt. Het zal gericht zijn op de groep bejaarden, die wegens lichamelijke gebreken niet in een gewoon pension kunnen worden opgenomen maar waarvoor permanente opname in een verpleeghuis niet noodzakelijk is. Een centrum dus voor die groep, die juist tussen wal en schip valt.

De Humanistische Bouwstichting voor bejaardenhuisvesting wil in Eelde een tehuis bouwen met het argument, dat deze richting in heel Drente nog geen bejaardentehuis exploiteert.

De protestants christelijke stichting gaat een tehuis met een capaciteit van 100 bedden bouwen achter 'Ons Tehuis' aan de Schoollaan in Eelde. De k o s t e n bedragen f 2.922.700,-. Architect is het bureau Haykens en Jansma in Groningen.

De Humanistische stichting (uit Amsterdam) wil niet alleen een tehuis met 124 bedden bouwen, maar bovendien 48 bejaardenwoningen. De stichting heeft om optie verzocht op een terrein aan de westzijde van de Hooiweg in het bestemmingsplan Helmerdijk-Zuid. Een gedeelte van de grond moet nog door de gemeente worden gekocht, voordat de stichting een aanbieding kan worden gedaan.

De kosten van dit tehuis bedragen f 3.589.800,-. De bejaardenwoningen kosten f 1.310.400,-. Architectenbureau ir. P. van Loo en S. van der Mei uit Groningen maakt het ontwerp."

DE NEDERLANDSE VERENIGING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK
" HUMANITAS "

Eigen gezicht

De Alkmaarsche Courant van 16 november schrijft:

"Met gerechtvaardigde trots heeft het bestuur van de afdeling Alkmaar van de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk "Humanitas" deze week tijdens een persconferentie de benoeming bekend gemaakt van de algemeen maatschappelijk werker, mevr. I. Bakker-Dealder. De afdeling, die na de Tweede Wereldoorlog werd opgericht, is weliswaar vertegenwoordigd in diverse besturen, maar naar buiten uit zijn er weinig mogelijkheden geweest om een "eigen gezicht" te tonen.

Met de benoeming van mevr. Bakker krijgt het maatschappelijk werk van "Humanitas" professionele diepgang, speciaal voor buitenkerkelijken.

"Humanitas" staat vooral open voor deze groepering, wil zij toch iedereen hulp bieden, die daar om vraagt. Ook degenen, die bij een kerkgenootschap aangesloten zijn. Het algemeen maatschappelijk werk in Alkmaar mag nu compleet genoemd worden wat betreft het kerkelijk en particulier initiatief. Tot de benoeming van mevr. Bakker waren met name de buitenkerkelijken aangewezen op de maatschappelijke instellingen, die vanuit confessionele richtingen werden begeleid. De buitenkerkelijken vormen in Alkmaar een niet te onderschatten groepering, namelijk 30 procent van de bevolking."

Benoeming te Nijmegen

De Gelderlander van 7 november meldde:

"De heer T. Schuil is benoemd als maatschappelijk werker aan de afdeling Nijmegen van de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk "Humanitas".

Het bureau van de afdeling is gevestigd in het gebouw van het Groene Kruis aan de Van Welderenstraat 112. Het telefoonnummer is 20370. Bovendien zal er een dependance in het wijkgebouw Aldenhof gevestigd worden. De spreekuren zijn als volgt:
Bureau van Welderenstraat 112: Dinsdags- en vrijdagsochtends
van 9.00 tot 10.00 uur.

Wijkgebouw Aldenhof: Donderdagsmiddags tussen 2.00 en 3.00 uur."

Humanitas wil grondaankoop in Hilversum

Uit het Vrije Volk van 13 november:

"De Stichting Humanitas heeft aan het gemeentebestuur van Hilversum gevraagd om grondoverdracht van 15.000 vierkante meter in het Van Riebeeckkwartier. Al jarenlang bestaat het plan om een bejaardentehuis te bouwen, maar de bouwplannen zijn heel moeizaam op gang gekomen.

Nu is het zover dat de beschikking om rijkspremie in het eerste kwartaal 1969 zal afkomen. Er zal ruimte zijn voor 265 bedden, en het gebouw zal bestaan uit 188 flats voor alleenstaanden, 15 flats voor echtparen en verder vertrekken voor personeel, logeer- en ziekenkamers. De gemeenteraad zal er donderdagavond over beslissen."

VAN ALLE KANTEN

Beginnen we ook dit keer met de fraaiste "kop"; boven een stukje in de Drentsche en Asser Courant van 8 november over de viering van het 20-jarig bestaan van de gemeenschap Assen stond:

" Humanisten blij in gesloten kring".

Humanistische bekommernis om...Sinterklaas

In de Nieuwe Linie stond een aardig badinerend stukje over het "Sinterklaasprobleem" (7 december). Wij citeren:

"Merkwaardigerwijze is een authentieke bekommernis om sinterklaas het eerst op gang gekomen in humanistische kring. Aanleiding hiertoe was het besluit van de Zuidafrikaanse regering om geen gezamenlijk optreden van sint en piet meer toe te laten doch elk alleen een werkvergunning te geven voor hun kleurgenoten. Op het jaarlijkse congres van het Humanistisch Verbond werd hierover diep van gedachten gewisseld en men kwam tot enkele praktische aanbevelingen die strekten tot een zo radicaal mogelijke opheffing van de bestaande discriminatie. In hoofdzaak kwamen de humanistische wensen hierop neer dat naast witte sinterklazen en zwarte pieten ook zwarte sinterklazen en witte pieten moesten worden toegelaten.

Tegen deze aanbevelingen rees fel verzet van christelijke zijde. Prof. F. van der Meer wees er in een klemmend betoog op dat Sint Nicolaas een blanke Aziaat was geweest en dat het niet aanging deze geloofswaarheid omwille van ongefundeerde moderne inzichten opzij te zetten. Ook dr. C. Verhoeven keerde zich heftig tegen de humanistische voorstellen, dit temeer daar hij als goed Udenhouder nog steeds in sinterklaas gelooft. Dat Berkhof en -ouwer pal achter hun roomse medechristenen stonden behoeft geen betoog, doch ter rechterzijde van de reformatie werden andere geluiden gehoord. Ds. Hegger wees er in "De Rechte Straat" op dat de geschiedenis van sinterklaas door middeleeuwse pausen was verzonnen met de bedoeling de volkomen genoegzaamheid van de genade reeds van jongsafaan bij het gelovige volk in diskrediet te brengen. Dat deze sinterklaas negerjongens ontwortelde door ze buiten hun reservaat te halen toonde nog eens duidelijk de imperialistische oogmerken van de roomse missie."

Samensmelting

De Twentsche Courant van 11 november berichtte:

"De Oecumenische Raad van Protestantse Kerken en de Katholieke Oecumenische Werkgroep zullen per 24 januari samensmelten tot de Raad van Kerken Hengelo. De activiteiten die al door de beide oecumenische raden samen werden ontplooid, zullen worden voortgezet. Als nieuwe activiteit staat o.a. op het programma de stichting van een interkerkelijk informatiebureau, waar

jongeren inlichtingen kunnen kringen over militaire dienst en vrijwilligerswerk.

Aan dit informatiefonds zal ook het Humanistisch Verbond deelnemen. Een andere gedachte is de oprichting van een oecumenische jongerengroep, die enkele leden zal afvaardigen naar de Raad van Kerken."

De stem van de humanist

In Kruispunt van 4 december (de Christen van nu in de wereld van nu, een uitgave verzorgd door vertegenwoordigers van kloosterorganisaties) schreef de heer Th.W. Polet een artikel over humanisme, onder de titel: "Een humanist over modern humanisme".

Wij ontleen aan dit artikel het laatste gedeelte:

"We zijn nu zover dat het humanisme niet meer als een duistere zaak wordt beschouwd. Het Humanistisch Verbond heeft altijd heel openlijk aan de weg getimmerd en ieder die dat wil, kan te weten komen wat die humanisten willen en doen. Congressen en bijeenkomsten zijn voor ieder toegankelijk en veel katholieken zijn altijd onder onze gasten. Het is een feit, dat het humanisme in al zijn facetten niet meer uit de Nederlandse samenleving valt weg te denken. Hoe het zich verder zal ontwikkelen en welke vorm het in de toekomst zal hebben is nog niet duidelijk, al vindt juist nu in de kringen van het Verbond een belangrijke heroriëntering plaats.

Maar in een wereld als de onze, waarin tradities op zij worden geschoven, waarin nieuwe wegen gevonden moeten worden en we met elkaar een leefbare wereld moeten vormen om niet ten onder te gaan, is het moderne humanisme een onmisbare bondgenoot."

Meer raadslieden

In de Gelderlander van 16 november kon men lezen over het verzoek van het Humanistisch Verbond om meer raadslieden voor de geestelijke verzorging van de strijdkrachten:

"De dienst Humanistische geestelijke verzorging heeft ongeveer tien procent van het aantal dienstplichtige militairen onder haar hoede, doch van het aantal geestelijke verzorgers in de strijdkrachten (totaal 270) kreeg hij slechts drie procent toegewezen.

De Tweede Kamerleden is ook gevraagd te bevorderen dat een systeem van aanstelling van raadslieden wordt ingevoerd, waardoor het aantal raadslieden gerelateerd wordt aan het aantal deelnemers en de bestaande wanverhouding wordt verbroken.

De geestelijke verzorging in de Nederlandse strijdkrachten vanwege het humanistisch Verbond is ingevoerd op 1 september 1964 met een proefperiode van drie jaar. Per 1 september

1967 werd de dienst definitief ingevoerd en werden de op dat ogenblik in dienst werkzame raadslieden vast aange-
steld.

Het aantal deelnemers aan de humanistische verzorging onder de dienstplichtige militairen bedroeg per 1 september 1967: 3.580 en per 1 oktober 1968: 5.281.

Daarnaast is er ook een aantal vrijwillig dienende militair-
ren die regelmatig contact onderhouden met de raadslieden,
maar die zijn, omdat zij geen verklaring of formulier be-
hoeven in te vullen, in bovengenoemde aantallen niet meege-
rekend. Het aantal raadslieden (de hoofdraadsman meegerekend)
bedroeg op 1 september 1964 vijf en bedraagt thans acht.
Er rekening mee houdend dat de hoofdraadsman feitelijk niet
deelneemt aan de geestelijke verzorging in kazernes en leger-
plaatsen en dat van de overige zeven raadslieden er een in
Duitsland is gestationeerd en daar van ongeveer 450 dienst-
plichtige militairen de geestelijke verzorging behartigt,
betekent dit dat de overblijvende zes raadslieden in Neder-
land gemiddeld aan 800 dienstplichtige militairen geestelijke
verzorging moeten geven, zo blijkt uit de brief aan de Tweede
Kamer.

Dit is volgens het humanistisch verbond op zichzelf reeds een
bovenmatig zware taak, maar er komt nog bij dat deze militair-
ren niet in één kazerne zijn geplaatst, zodat de raadslieden
als regel hun werk over ongeveer vijftien kazernes moeten
verdelen. Dit betekent dat iedere raadsman per week tien à
vijftien uur per week moet reizen. Dit heeft tot gevolg gehad
dat de hoofdraadsman het bestuur van het humanistisch verbond
heeft moeten berichten dat z.i. het werk van de humanistische
geestelijke verzorging niet langer op een verantwoorde wijze
kan geschieden en dat met name de individuele geestelijke ver-
zorging door de raadslieden van zijn dienst niet op de juiste
wijze kan worden uitgevoerd.

De hoofdraadsman en het hoofdbestuur van het humanistisch ver-
bond hebben pogingen aangewend om een vergroting van het aantal
raadslieden te bereiken, tot nu toe echter tevergeefs. Dit
heeft bij het humanistisch verbond grote bezorgdheid gewekt,
vooral gezien de verhouding tussen de verschillende takken van
geestelijke verzorging in de militaire dienst. Terwijl de dienst
humanistische geestelijke verzorging met 5.281 deelnemers onge-
veer 10 procent van het aantal dienstplichtige militairen onder
haar hoede heeft, heeft zij van het aantal aanwezige geestelijke
verzorgers in de strijdkrachten (totaal ongeveer 270) slechts
3 procent toegewezen gekregen."

Jan Wolkers als gast

De Amersfoortsche Courant van 27 november besteedde veel aandacht
aan een bijeenkomst van de gemeenschap Amersfoort, waar men de be-
kende, omstreden schrijver Jan Wolkers had uitgenodigd. Het artikel
verscheen vóór de lezing van Wolkers plaats zou vinden:

"Gezien het grote succes van vorig jaar, vele belangstellenden moesten toen door plaatsgebrek teleurgesteld worden, besloot het Verbond wederom Wolkers op het programma te zetten.

Niet iedereen zal de "grootheid" van Wolkers willen onderschrijven. Voor velen is Wolkers slechts "een modeschrijver" of "een schrijver van vieze dingen". Wat vindt de heer Lips, hoofdradsman van het Humanistisch Thuisfront en als voorzitter van de gemeenschap Amersfoort van het Verbond de initiatiefnemer van "het avondje Wolkers" van Wolkers en diens werk?

De heer Lips zegt: "Voor mij is Wolkers een groot schrijver. Zijn verteltrant is enorm dynamisch. Hij registreert z'n omgeving en z'n verleden met een dodelijke nauwkeurigheid al ontbreekt, vooral in zijn "Kort Amerikaans", nog wel eens de lange adem om het aangepakte thema samenhangend af te sluiten. Misschien weet ik daardoor nog niet precies, wat ik van deze schrijver moet zeggen. Hoe beschamend het ook in de oren mag klinken: ik moet bekennen dat ik daar blij om ben. Want, wat leeft en boeit heb ik liever niet in kannen en kruiken en ervaren lijkt me nog altijd belangrijker dan vastleggen".

"Wolkers' werk vergeleken met recentelijk werk van andere auteurs leek mij het minst "af" maar het meest pakkend, niet-tegenstaande de sfeer van gedeprimeerdheid. Wat mij bij het lezen van Wolkers' werk ging fascineren was ten eerste de overtuigingskracht. Dit is geen "poging tot" maar echt, werkelijk schrijven. Deze gave heeft Wolkers met slechts weinigen, en onder die weinigen ontbreken vele bekende namen. Het houdt veel meer in dan woorden handig kunnen hanteren. Het heeft met een geestesgesteldheid van doen waaraan het de meesten ontbreekt".

De heer Lips vervolgt met "In de tweede plaats fascineert Wolkers me door zijn vermogen om aan eigen, soms kleine, intieme ervaringen 'n algemene zin te verlenen; bovendien hoezeer hij ook met zichzelf bezig mag zijn, het gelukt hem steeds zich in een ander te verplaatsen.

En ten derde: Wolkers' proza is zo rijk, niet alleen aan reacties op het leven maar ook aan zuiver esthetische attributen en vooral aan zinvolle visuele beelden (b.v. de smeltende taartjes aan het begin van het verhaal "Gesponnen suiker").

Vaak noemt men Wolkers' werk pornografisch, maar pornografische elementen heb ik niet kunnen ontdekken. Wel de vermelding en behandeling van lichamelijke, seksuele, sadistische en "vieze" aspecten van het leven, die diegenen, die alles wat de mens van doen heeft als fris en net wensen te zien, liever negeren!"

Oost-west

De Nieuwe Rotterdamse Courant van 25 november gaf een verslag over de lezing van prof. Markovic, de Joegoslavische hoogleraar die

enkele weken geleden in ons land was:

"Over de democratie in Oost- en West-Europa hebben zondag op een conferentie van de humanistische stichting Socrates de Joegoslavische hoogleraar dr. M. Markovic en diens Nederlandse collega dr. B.W. Schaper, gewoon hoogleraar in de algemene geschiedenis te Leiden, met hun gehoor van gedachten gewisseld.

Prof. Markovic merkte op dat het welhaast ironisch lijkt over de democratische ontwikkeling in Oost-Europa te spreken op een ogenblik dat Rusland deze in Tsjechoslowakije verstikt. Hij ziet in de Tsjechische gebeurtenissen een botsing tussen bureaucratie en een socialisme waarin de Tsjechen al voor de Tweede Wereldoorlog alle Oosteuropese volkeren voor gingen.

Een verdergaande liberalisering in dat land acht hij een kwestie van een heel tijdperk, van enorme krachtinspanning en veel menselijk lijden. Er is z.i. geen alternatief.

De hoogleraar trachtte te verduidelijken hoe de oorspronkelijke ideeën van Marx door een statische, utilistische benadering in het narevolutionaire Rusland de grond zijn ingeboord. Joegoslavië heeft zich na 1948 daartegen bewust verzet, door de staat wel als bureaucratisch lichaam te handhaven maar slechts voor een ordenende, regelende taak. Zelfbestuur en participatie zijn sterke elementen in het leven van alle dag.

Kritieke situatie.

Prof. Schaper constateerde ook in de democratie van het Westen een kritieke situatie, al wilde hij in de politieke roeringen die zich tegen de gevestigde orde richten, ook een positief element, een stuk leven zien. Frustraties ontstaan naar zijn mening gemakkelijk, doordat de burger geen werkelijke invloed heeft op de gang van zaken: de massa regeert, niet het individu.

De paradox van de welvaartstaat is volgens prof. Schaper dat de gewone man nu hij eindelijk iets mag zeggen, de neiging heeft zich terug te trekken uit het politieke leven.

Tussen de liberale aspecten van de Westerse democratie en de tendensen tot participatie in het Oosten, is wellicht een gunstig compromis mogelijk. In de bestaande situatie is inzake de democratisering stellig het laatste woord nog niet gesproken, aldus prof. Schaper."

Christelijk maatschappelijk werk

"Is het kerkelijk maatschappelijk werk op de goede weg of dreigt het geheel te seculariseren?" zo begon het Fries Dagblad van 30 november.

"Die vraag wordt op het ogenblik in veel kringen gesteld. Ds. F. H. Landsman klaagde tijdens de zitting van de hervormde synode

over de ontwikkeling binnen het hervormde maatschappelijk werk. En diezelfde vraag kwam aan de orde toen, christelijk-gereformeerde maatschappelijke werkers en -werksters en vertegenwoordigers van besturen en diakonieën in Hilversum bijeen waren."

Ds. Brienen uit Groningen hield een inleiding, waarin hij o.m. zei:

"Het maatschappelijk werk gaat uit van een bepaalde grondidee zoals: Ieder mens heeft het recht zelf zijn behoeften te bepalen en daarin te voorzien. Ieder individu heeft zijn eigen waarde. Alle mensen moeten gelijke mogelijkheden hebben. Daaruit vloeien bepaalde principes voort die de methoden van het werk bepalen.

Neutraal?

Sommigen geloven dat deze grondbeginselen neutraal zijn en dat de christelijke maatschappelijke werker en de humanistische die beiden op eigen wijze kunnen vullen. De gedachte wees ds. Brienen af. Deze grondideeën zijn puur humanistisch, zei hij. Het is nu de taak van het christelijk maatschappelijk werk zich te bezinnen op eigen grondbeginselen, niet gepeurd uit de menswetenschappen als psychologie, anthropologie en sociologie, maar uit de Heilige Schrift.

Het maatschappelijk werk moet er mee rekenen dat de mensen zondaar zijn en kan er daarom niet van uitgaan dat het alleen maar de innerlijke krachten van de mens moet vrijmaken. Maar tevens moet het maatschappelijk werk rekenen met de kracht van het evangelie. Dan kan er gesproken worden van werkelijk christelijk maatschappelijk werk."